

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Окуньовської Юлі Вікторівни
«Діяльність громадських організацій Польщі у контексті її
європейської інтеграції»
подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук
за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Активізація громадських організацій у Польщі була зумовлена встановленням нового світопорядку та пошуком нових шляхів реалізації суспільних відносин. Трансформації, що відбулися у політичному середовищі Польщі та демократизація суспільства призвели до збільшення впливовості громадянського суспільства та його інститутів. Громадські організації взяли на себе роль провідника Польщі на шляху до Європейської Спільноти. Впродовж євроінтеграції, основна мета організацій полягала у формуванні міцного європейського вектору своєї діяльності, та встановлення зв'язків з урядом для проведення спільних кампаній. Значно іншого контексту набула діяльність громадських організацій у постінтеграційний період. Трансформаційні процеси, що розпочалися у ЄС, дають підстави для перегляду розуміння транзиту, його часових меж та ролі громадських організацій. Частина громадських організацій припинила свою діяльність у зв'язку із скороченням зовнішнього фінансування, а інша – зорієтувалася на внутрішні проблеми суспільства. Актуальність дослідження Окуньовської Ю. В. полягає у тому, що ЄС, як мегаактор світового політичного простору, перебуває у постійній трансформації, а національні сувернітети та громадянські суспільства держав-членів демонструють загальну тенденцію розмиття кордонів.

Особливістю дисертаційного дослідження стало поєднання засад політичних наук, соціальної філософії, історії, соціології, що визначає

новизну роботи та дозволяє досліджувати діяльність громадських організацій у контексті європейської інтеграції на принципово новому рівні.

Робота складається з п'ятих розділів та десяти підрозділів, вдало доповнена аналізом широкого спектру вітчизняних та зарубіжних джерел і документів у контексті визначеної проблеми. Дослідження містить таблиці та діаграми, які візуалізують результати автора.

У дисертаційній роботі вдало визначена мета та завдання дослідження (), об'єкт і предмет дослідження (), зміст яких свідчить про сутнісне розуміння та опрацювання на високому фаховому рівні обраної дослідницької теми. Заслуговує на позитивну оцінку оптимально продумана методологія дослідження, яка синтезує в собі засади транзитології, неоінституціоналізму, теорії демократизації політичної системи та корпоративіської мережевої теорії.

У першому розділі дисертації «Теоретико-методологічні засади дослідження діяльності громадських організацій в процесі демократичного транзиту» досліджено трансформаційні процеси, які відбулися у Польщі наприкінці 1980-х років та визначено консолідаційну модель демократії, яка сформувалась під впливом демократичного транзиту. Громадянське суспільство стало невід'ємною частиною демократичного устрою Польщі. Модель транзиту, що притаманна для Польщі, на думку Юлі Вікторівни, представлена процесом демократизації, індикатором якої є дієве громадянське суспільство з його інститутами.

Вдало здійснено систематизацію понятійно-категоріального апарату дослідження, що представлено визначенням основних понять, що стосуються Європейського Союзу, транзитології та громадянського суспільства. Зокрема автор розділяє такі поняття як: «транзитологія», «демократизація», «інтеграція», «громадська інтеграція», «громадянське суспільство».

Окремий інтерес викликає опрацювання наукової літератури та джерел, що становить 309 позицій. Автор використовував праці вітчизняних та зарубіжних політологів, істориків, соціологів, та представників громадських організацій.

У другому розділі «Специфіка євроінтеграційного шляху Польщі» особливий інтерес викликають запропоновані автором стартові умови Європейської інтеграції. Дисертантка аналізує історичні, політичні, економічні та соціальні передумови, що сприяли обранню курсу на євроінтеграцію. Це виділяє Польщу з поміж держав-претендентів, які не мали досвіду державотворення у межах певної спільноти.

Автор наголошує, що процес набуття повноправного членства Польщі у Європейському Союзі відбувався у вертикальній координації євроінтеграційного процесу, що здійснювався Центром Європейської Документації, Управлінням Комітету європейської інтеграції з урахуванням принципу *acquis communautaire*, що включає в себе нормативно-правові акти та загальні принципи права ЄС.

У третьому розділі «Інституціоналізація діяльності громадських організацій» зроблено акцент на багатоаспектність вивчення діяльності громадських організацій, а саме враховано політико-правову, територіальну та професійну складову. Що дозволило автору у повній мірі покати особливості формування організацій громадянського суспільства у Польщі. На основі зазначених індикаторів та з урахуванням попередніх досліджень, автором було розроблено періодизацію формування громадських організацій Польщі, особливістю якої є врахування сучасного періоду часу. Вивчаючи територіальні межі, було враховано геополітичне сусідство та кількісну складову організацій. При вивченні професійної складової, було доповнено уже існуючі класифікації діяльності організацій та зроблено акцент на те, що у період інтеграції більшість організацій мали європейське спрямування.

Вагомий інтерес викликають зазначені моделі функціонування громадських організацій. Дослідивши загальновідомі моделі, автор прийшов висновку, що Польща у процесі трансформації зазнала змін та не відповідає існуючим моделям. Польща як країна колишнього комуністичного блоку, мала ряд ознак, що суперечили класичному демократичному розвитку, тому було розроблено авторську модель функціонування громадських організацій

– Східноєвропейську, яка містить синтезований варіант континентальної, скандинавської, англосаксонської та середземноморської моделей.

У четвертому розділі «Динаміка діяльності громадських організацій Польщі» автор зосередив науковий пошук у дослідження громадських організацій проєвропейського напрямку. Це організації асоціація «Вілла Деціус», Фундація Стефана Баторія, Фундація Роберта Шумана, Асоціація KLON/JAWOR, Асоціація Інтеграції та Розвитку (SIR). Автор стверджує, що ці організації розпочали співпрацю із зовнішніми партнерами та сприяли європейській інтеграції Польщі.

Автор звертає увагу на діяльність громадських організацій в політичних процесах євроінтеграції Польщі, акцентуючи увагу на проведенні спільних інформаційних кампаній громадських організацій та польського уряду, за фінансування ЄС, та демонструє результативність проведених акцій. Показниками співпраці політичної влади та громадських організацій зазначено співробітництво в діагностиці місцевих проблем та викликів, спільне створення стратегії і програми реалізація політики, спрямованої на розвиток громадянського суспільства, консультування з питань європейської інтеграції.

У п'ятому розділі «Взаємодія громадських організацій і владних інститутів Польщі у період повноправного членства в ЄС» особливої уваги заслуговує вивчення та аналіз стратегій розвитку громадських організацій та влади включно до 2020 р. Автор наголошує, що урядова політика Польщі станом на 2017 р., значно обмежила самостійність прийняття рішень організаціями громадянського суспільства. Про це свідчать показники індексів опрацьованих автором, а саме індекс демократії, індекс громадянського суспільства та індекс сталості організацій громадянського суспільства. На основі яких автору вдалось показати динаміку розвитку сектору громадських організацій та відобразити зміни, які відбулися після набуття Польщею повноправного членства.

Практичне значення отриманих результатів полягає насамперед у визначенні конкретних форм діяльності громадських організацій у контексті

європейської інтеграції, що можуть стати базою для українського громадянського суспільства у процесі вступу до ЄС.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у діяльності громадських організацій, державних органів влади та місцевого самоврядування, для підготовки спеціалістів у галузі політології та державного управління,

Висновки роботи є логічними, достовірними та актуальними для використання політологами, спеціалістами громадянського суспільства, представниками державних органів влади та місцевого самоврядування. Основні положення дисертації були відображені у 19 публікаціях, серед них – 7 наукових статей, які опубліковані у фахових виданнях з політичних наук (5 – у фахових виданнях України, 2 – у закордонних фахових виданнях), 6 статей в інших наукових виданнях України, 6 тез доповідей на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Разом з тим, попри відзначені вище притаманні позитивні риси дисертаційного дослідження, слід зазначити наступні дискусійні зауваження:

По-перше, автором проаналізовано моделі функціонування громадських організацій та визначено модель, яка притаманна для Польщі, проте, не вистачає візуалізації моделей, для співставлення спільних та відмінних рис авторської Східноєвропейської моделі з іншими уже існуючими.

По-друге, не в повній мірі розкритий новітній транзит демократії, який, на думку автора розпочався з 2004 р. зі вступом Польщі до Європейського Союзу та відбувається у наш час. Робота ще б більш виграла, якби автор розглянув як саме, за сучасних умов, Польща реагує на трансформації ЄС та яке місце займає у питаннях його реформування.

По-третьє, недостатній досліджено діяльність громадського сектору та державної влади Польщі у період до 2001 р. Автор згадує у своїй періодизації, що 1997-2000 рр. це роки офіційного оформлення організацій «третього сектору» згідно Конституції Польщі, проте не розкриває основні аспекти співпраці уряду та організацій у зазначений період.

Разом з тим, висловлені зауваження не зменшують наукової цінності дисертаційного дослідження Ю. В. Окуньовської та мають здебільшого рекомендаційний характер для подальших досліджень науковця. Відтак вони не впливають на позитивну оцінку проведеного дисертаційного дослідження в цілому.

Вище зазначене дає підстави стверджувати, що дисертаційна робота Окуньовської Юлі Вікторівни, подана на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – «Політичні інститути та процеси» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить обґрунтовані та достовірні наукові результати і відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України щодо дисертацій п.п. 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р., а його автор – Ю. В. Окуньовська – заслуговує на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук.

Офіційний опонент:

Доктор політичних наук,
доцент, професор кафедри політології та державного управління,
проректор з науково-педагогічної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний
університет»

М.О. ЛЕНДЬЕЛ

